

ЧИ БУДЕ ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ПЕРЕЯСЛАВОМ?

8 лютого відбулося засідання топонімічної комісії (голова Тарас Костін) при виконкомі міської ради, на якому було винесено на обговорення громадськості питання про нові назви для перейменування вулиць (42), провулків (7) нашого міста. У ході подекуди "гарячого" обговорення народжу-

валася істина, детальніше про це у наступних номерах нашого видання, а ось про звернення активістів до міського голови стосовно повернення місту Переяславу-Хмельницькому його історичної назви ми вам розповімо вже у цьому номері. Тож щодо самого звернення:

"Історія знає численні приклади, коли під впливом певних історичних подій населені пункти змінюють свої назви, деякі й по кілька разів. В Україні чимала кількість міст, містечок та селищ, як правило, отримували нові "імена" в залежності від зміни історичних епох, потрапляння під протекторат тих чи інших державних утворень. Чи не наймасовішим цей процес виявився у радянський період вітчизняної історії. Саме тоді сотні населених пунктів Української РСР було перейменовано у відповідності до нової комуністичної ідеології. У душі часу на честь героїв та подій,

Отже, враховуючи перебіг подій на фронтах, кон'юктурний підхід у формуванні позитивного іміджу визволителів, тодішні радянські ідеологічні функціонери спрямували свою увагу саме на відновлення історичної пам'яті про звитязну й жертовну боротьбу українського народу, символом якої було обрано гетьмана Богдана Хмельницького.

Окремо слід вказати на той факт, що під час однієї з найбільш трагічних та кривавих за масштабом звитяз Другої світової війни — форсування Букринського плацдарму, задля визволення Києва до 26-ї річниці Жовтневої

становлення української держави. Проте кон'юктурний характер перейменування, а також ті ідеологічні спекуляції, що супроводжували радянську політику пам'яті, унеможливають об'єктивне сприйняття факту втручання радянського історичного міфу у формування свідомості сучасних поколінь українців. Місто Переяслав-Хмельницький, завдяки цілеспрямованому пропагандистському впливу радянських ідеологів здобуло імідж місця, де було покладено початок багатовіковій дружби двох "братніх народів" — російського й українського. Насправді вітчизняними істориками й політологами доведено той факт, що події Переяславської Ради носили характер тимчасового військового союзу у боротьбі проти зовнішньої загрози. Нав'язане ж пізніше тлумачення цієї події, як "возз'єднання", ніщо інше як вигідний ідеологічний штамп, яким послуговувалася Росія для забезпечення своїх територіальних претензій щодо українських земель.

У практиці тогочасних перейменувань пов'язаних з значимими іменами національних героїв, окрім зміни назви міста Переяслав на Переяслав-Хмельницький (12 жовтня 1943 р.), слід відзначити факт перейменування Переяславського району на Переяслав-Хмельницький (11 березня 1944 р.) та Корсунського району на Корсунь-Шевченківський (3 травня 1944 р.)

Подібна практика продовжилася й в подальшому, коли на честь видатного державного діяча і полководця Богдана Хмельницького та в ознаменування 300-річчя возз'єднання України з Росією Указом Президії Верховної Ради УРСР від 16 січня 1954 року місто Проскурів перейменували на Хмельницький, а область з Кам'янець-Подільської — на Хмельницьку.

У додатку наведено деякий матеріал, що засвідчує наявну ідеологічну маніпуляцію, наслідком якої й стало перейменування міста Переяслава у Переяслав-Хмельницький.

Отже, на прикладі подібної практики бачимо, що радянська влада вдалася до подібних перейменувань в контексті поширення свого ідеологічного впливу та бажання зміцнити власне домінування в Україні.

Ідеологічне забарвлення процесу перейменування Переяслава-Хмельницького доводить, що воно, як і інші подібні перейменування, було свідомо здійснене з метою ут-

вердження панування радянсько-комуністичної ідеології та поширення імперського впливу на територію України. В умовах сучасної гібридної агресії, а, по суті, війни Росії проти України, що окрім військової та економічної складової має ще й прояви інформаційно-ідеологічного протистояння нашому суспільству, важливо на практиці відмовитися від сповідання радянських ідеологічних штампів як на державному рівні, так і на рівні місцевих громад.

Місто Переяслав-Хмельницький має понад 1000-літню історію, є одним з найдавніших міст нашої держави. У давньоруських літописах Переяслав поруч з Києвом та Черніговом визнається важливим політичним центром Русі. Літописні джерела показують, що легенда про його заснування пов'язана з іменем рівнопостольного князя Св. Володимира, хрестителя Русі. Також при згадці переяславського князя Володимира Глібовича 1187 р. виникає перша письмова згадка етноніму "Україна". Окрім Богдана Хмельницького з Переяславом пов'язані імена Івана Мазепи, Григорія Сковороди, Тараса Шевченка та

багатьох інших світоців українського народу.

Враховуючи це, вважаємо за доцільне повернути місту Переяславу-Хмельницькому його історичну назву Переяслав.

Із повагою,
Тарас НАГАЙКО,
кандидат історичних наук,
член Національної спілки краєзнавців України,
голова громадської культурно-просвітницької організації "Переяславський Скарб"
Людмила НАБОК,
краєзнавець, житель міста
Олександр КОЛИБЕНКО,
кандидат історичних наук,
професор, с.н.с. Інституту Археології НАН України,
член Національної спілки краєзнавців України
Дмитро ТЕТЕРЯ,
працівник Національного історико-етнографічного заповідника "Переяслав",
член Всеукраїнської організації "Просвіта"

Члени топонімічної комісії заслухали звернення активістів та резюмували — після громадських слухань, якщо більшість переяславчан висловляться "ЗА", клопотання буде направлено у КОДА, а згодом і у Верховну Раду України, щоб нашому місту таки повернули його історичну назву.

ДОДАТОК

З Великої Радянської Енциклопедії видання 1935 р.

"Хмельницький Богдан-Зиновій Михайлович, — політичний діяч середини 17 в. в Польше і на Україні, імя которого связано с крупнейшей крестьянской войной на Украине, именуемой в дворянско-буржуазной историографии "Хмельниччиной"; предатель и ярый враг восставшего украинского крестьянства. (...) Известен своим участием в походах польских и казацких войск против Турции и Московского государства.

(...) "Переговоры с Москвой тянулись при года и завершились в 1654 известным Переяславским договором, который ознаменовал собою союз украинских феодалов с русскими и по существу юридически оформил начало колониального господства России над Украиной". [Большая Советская Энциклопедия. — М., 1935. — Т. 59. — С. 816-818].

Цитата Сергія Єкельчика

"Чернетки постанов Президії Верховної Ради СРСР про заснування ордена Богдана Хмельницького і перейменування Переяслава, а також більшість супровідних пропагандистських матеріалів готувалися в Києві і всі ці тексти містили тезу про "єдиний правильний шлях". Підтверджуючи, що українська національна мітологія підпорядкована російській, республіканські ідеологи конструювали прийнятну версію української, радянської пам'яті. Творчій інтелігенції це дозволяло продовжувати патріотичну пропаганду. Тринадцятого жовтня центральна і республіканська преси оголосили про перейменування Переяслава на Переяслав-Хмельницький — "на відзнаку пам'яті великого сина українського народу, державного діяча і полководця України Богдана Хмельницького". Підкреслюючи заслуги гетьмана в об'єднанні України й Росії, газета "Радянська Україна" дала особливий яскравий приклад нестримної патріотичної риторики, піднісши Хмельницького до рівня батька нації: "В жилах нашого народу тече, буяє, кипить гаряча кров Богдана Хмельницького". [Єкельчик С. Імперія пам'яті. Російсько-українські стосунки в радянській історичній уяві / Сергій Єкельчик. — К.: Критика, 2008. — 303 с. — С. 73-74]."

Інф. "ПР"

що увічнювали соціалістичний поступ радянської влади у масовому порядку перейменовувалися не лише міста та села, а й вулиці, підприємства, господарства, навчальні заклади тощо.

Наше місто також зазнало перейменування у цей період, а саме у жовтні 1943 р. І хоча його сучасна назва — Переяслав-Хмельницький — на перший погляд, не є радянським ідеологічним штампом, а навпаки, вшановує постать визначного державного діяча, який чи не найбільше зробив для ствердження української національної держави, слід таки визнати — виникла вона в кращих традиціях радянської епохи.

Згідно постанови президії Верховної ради УРСР, Раднаркому України і ЦК КПБ (У) від 11 жовтня 1943 р., 12 жовтня 1943 р. було видано наказ президії Верховної Ради Радянського Союзу "Про перейменування міста Переяслава на місто Переяслав-Хмельницький" (Известия Советов депутатов трудящихся СССР, 13 октября 1943 г.). У наказі зазначалося, що зміна назви відбулася на честь "відзначення пам'яті великого сина українського народу (...) основоположника союзу російського і українського народів — Богдана Хмельницького".

революції — Указом Президії Верховної Ради СРСР від 10 жовтня 1943 р. встановлено Орден Богдана Хмельницького I, II і III ступеня, яким нагороджувалися "командири та бійці Червоної Армії та Військово-морського флоту, керівники партизанських загонів і партизани, що виявили особливу рішучість та уміння в операціях з розгрому ворога, високий патріотизм, мужність і самовідданість у боротьбі за визволення радянської землі від німецьких загарбників". Тоді через провину військового командування сотні тисяч бійців Червоної Армії було скалічено та вбито. Сотні мешканців — чоловіків, жінок та юнаків з нашого міста та району мобілізованих на будівництво переправи через Дніпро загинули або зазнали каліцтва.

Наше місто відіграло важливу роль у формуванні вітчизняної державності у давньоруську та козацьку добу. Чимало визначних постатей пов'язано з його тривалою історією й можна сперечатися щодо визначальної ролі кожної з них. Особа гетьмана Богдана Хмельницького, одностанно вписується в пантеон тих діячів національної еліти, що заслуговують гідної пошани наступними поколіннями за свій вагомий внесок у

Зміна назви управління Пенсійного фонду України Переяславщини

У зв'язку з прийняттям КМУ постанови від 16 грудня 2015 року №1055 "Деякі питання функціонування терито-

ріальних органів Пенсійного фонду України" повідомляємо про те, що з 1 лютого 2016 року управління Пенсійно-

го фонду України в м. Переяславі-Хмельницькому та Переяслав-Хмельницькому районі перейменовано на Пе-

реяслав-Хмельницьке об'єднане управління Пенсійного фонду України Київської області.

Інф. ПФУ